

KAKUMA

TURKANA
ZEM ZABUDNUTIA

VZDELANIE V KAKUME
POKLAD NA CESTE
ZA SLOBODOU

NEDOVOĽME, ABY ŠANCU
NA LEPŠIU BUDÚCNOSŤ
ZAPLAVILA VODA

+

**Aktivity a
výzvy vo
vnútri**

Editoriál

Mili čitatelia, učitelia, animátori, rodičia,

táto brožúra je určená vám, ktorí chcete spolu so svojimi deťmi spoznať Keňu opäť z iného uhla pohľadu a zároveň sa zapojiť do celoslovenskej verejnej zbierky Tehlička, ktorú organizuje občianske združenie SAVIO.

Polopúštny región Turkana na severe Kene je jedným z najnehostinnejších miest pre život v tejto krajine. Napriek tomu sem už tri desaťročia prichádzajú ľudia z okolitých krajín, utekajúci pred hrozbou násilia a vojny. Ich domovom sa pre väčšinu z nich na dlhý čas stala **KAKUMA – utečenecký tábor**. V obmedzených podmienkach pre život hľadajú mnohí mladí cestu, ako žiť hodnotne a dôstojne aj v takejto realite. Vzdelanie je pre nich kľúčové, dodáva im nádej, že ich budúcnosť bude lepšia ako ich minulosť. Teraz ich nádej neohrozuje človek, **ale ničivá sila prírody v podobe tunajšej rieky**. Tá v období dažďov so sebou postupne strháva všetko, čo jej príde do cesty. Jej obeťou sa stala aj najväčšia odborná škola, ktorá doteraz poskytla vzdelanie viac ako 15 000 mladým v tábore. V rámci verejnej zbierky Tehlička 2020 chceme zabezpečiť presťahovanie rúcajúcej sa školy na bezpečné miesto, aby nádej v srdciach týchto detí a mladých nevyhasla.

Do aktivít počas zbierky sa môžu zapojiť deti materských škôl, žiaci základných a študenti stredných škôl, centrá voľného času, univerzitné pastoračné centrá, detské a mládežnícke „stretnutia“, spoločenstvá, farnosti, rodiny a v neposlednom rade široká verejnosť.

Aj tento rok sme sa rozhodli pre **jednu komplexnú brožúru**, ktorá je rozčlenená do **troch tém**: 1. oboznámenie sa s regiónom Turkana, 2. základné informácie o živote a vzdelávaní v utečeneckom tábore KAKUMA, 3. plán obnovy školy zasiahnutej riekou. Brožúra sa delí na teoretické a príslušné metodické časti, ktorými nás budú sprevádzať slovenský učiteľ **Ján Kandur** a učiteľ pôsobiaci v Kakume **Calvin Lianda**. V rámci každej metodickej časti sme pre vás pripravili tradičné Aktivity a výzvy, ktoré vás môžu inšpirovať pri práci s deťmi a mladými. Prostredníctvom **17 zaujímavých výziev** ponúkame deťom a mladým osobnejší dotyk s realitou života utečencov a tiež s hrozbou a nádejou na riešenia a nové možnosti.

Dávame do pozornosti aj našu stránku **www.tehlicka.sk**, kde môžete nájsť detailnejšie rozpracované aktivity a materiály na stiahnutie – mapy, fotky, obrázky, videá a iné.

Ďakujeme vám za váš osobný vklad do tohto spoločného diela a za šírenie myšlienky dobročinnosti vo vašich triedach, rodinách a okolí.

Tím Tehlička 2020

Obsah

TURKANA ZEM ZABUDNUTIA

6

geografia, kultúra regiónu, život miestnych,
utečenecký tábor KAKUMA, prítomnosť saleziánov

VZDELANIE V KAKUME POKLAD NA CESTE ZA SLOBODOU

21

život a pravidlá v utečeneckom tábore, práca učiteľov,
medzikultúrny dialóg

NEDOVOĽME, ABY ŠANCU NA LEPŠIU BUDÚCNOSŤ ZAPLAVILA VODA

33

rieka ohrozujúca vzdelanie v KAKUME, prvá fáza pomoci,
zvýšenie kvality vzdelávania

Turkana

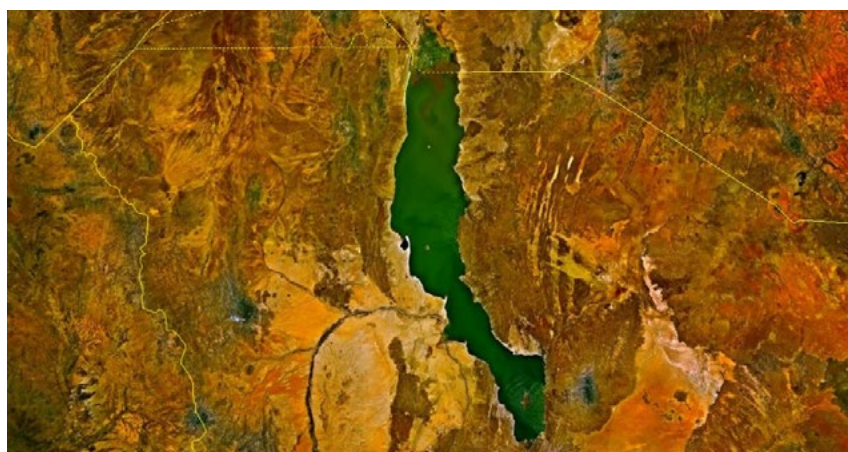
ZEM ZABUDNUTIA

Prechádzať sa Turkanou, druhou najväčšou krajinou na severozápade Kene, je skoro ako kráčať po povrchu cudzej planéty. Rozsiahle pláne ošľahávané vetrom, akoby na konci sveta... takto by asi na prvý dojem zapôsobila na každého náhodného návštevníka táto zabudnutá zem s rozlohou takmer 70 000 km² a s približne 1 miliónom obyvateľov. Turkana, ktorá prevzala názov podľa domorodého kmeňa, je región vzdialený vyše hodiny cesty lietadlom z hlavného mesta Nairobi.

Mapa Turkany, zdroj: www.earth.google.com

Rudolfovo jazero, pohľad z družice, zdroj: www.wikipedia.org

Oblasť susedí na západe s Ugandou, s Južným Sudánom a Etiópiou, na severe s tzv. trojuholníkom Ilemi, ktorý predstavuje sporné územie obývané poväčšine kočovnými kmeňmi, a na ktoré si okrem Kene ešte stále nárokuje právo Etiópia i Južný Sudán. Východnú hranicu lemuje rozsiahle jazero Turkana (Rudolfovo jazero), najväčšie v púštnej oblasti, označované aj za najveternejšie miesto na zemi. Juh regiónu susedí s regiónmi Západný Pokot, Baringo a Samburu.

Krajina: Keňa

Vznik regiónu: 4. marec 2013

Rozloha: 68 680 km²

Počet obyvateľov: 926 976

Hlavné mesto: Lodwar

Nadmorská výška: 1138m

Turkana – krajina pokrytá pieskom, zdroj: www.earth.google.com

Kmeň Turkana, zdroj: SAVIO o.z.

Rozsiahla polopúšť, ostrov uprostred jazera i vtáčí raj

Turkana je rozsiahla, ale aj divoká krajina. Na juhu, kde sa nachádza i národná prírodná rezervácia, môžete stretnúť tradičné africké zvieratá ako slona, leoparda, antilopy či rôzne typy gaziel, ako aj prasa bradavičnaté. Pozdĺž hranice s Južným Sudánom na severozápade tvoria rozsiahle savany v nížinách Lotikipi ďalšie útočisko pre voľne žijúce zvieratá. Divokou atmosférou sa vyznačuje aj národný park Central Island (Centrálny ostrov), kde žijú tisíce vtákov a krokodilov. Tri kráterové jazerá, ktoré sa tu nachádzajú, svedčia o sopečnom pôvode tohto nezvyčajného ostrova, vyrastajúceho uprostred jazera. Na jednom z nich majú svoj domov plameniaky a pelikány biele, druhé obýva ryba Tilapia a tretie krokodily i hrochy. Zaujímavým miestom je taktiež Fergusonov záliv, ktorý sa nachádza blízko mesta Kalokol a ktorý vďaka vysokému výskytu vodných vtákov mnohí nazývajú aj vtáčím rajom.

Ostrov uprostred jazera – Central Island, zdroj: www.earth.google.com

Plameniaky žijúce na ostrove Central Island, zdroj: www.absfreepic.com

Lokori Stones, zdroj: www.britishmuseum.org

Kolíska ľudstva

Pre tých, ktorí majú radi históriu a zaujímajú sa o to, kam až siahajú korene ľudskej rasy, neexistuje lepšie miesto na skúmanie stôp po našich predkoch než práve tu, v Turkane. V roku 1984 boli v meste Nariokotome nájdené pozostatky chlapca druhu *Homo erectus* (blízkeho predchodcu *Homo sapiens*), ktoré boli až 1,5 milióna rokov staré. V tejto oblasti sa taktiež našli jedny z najstarších kamenných nástrojov (staré 3,5 milióna rokov), ktoré Turkanu právom radia medzi miesta považované za kolísku ľudstva. V južnej Turkane nemožno obísť Lokori Stones, jedno z najpôso-

bivejších prehistorických miest v kraji. Súbor stojacich kruhových kameňov, ako aj záhadných značiek, je dôležitým artefaktom skalného umenia po našich ľudských predkoch. Po celej Turkane sú rozmiestnené nespočetné umelecké lokality. Významné historické artefakty pripomínajúce koloniálnu minulosť sú zachované v múzeách v Lodwari a Lokitaungu. Jedným z najtajomnejších miest je i hrobka tzv. Nayche – legendárnej matky Turkanov. Ide o posvätné miesto, ktoré možno navštíviť iba za prítomnosti miestnych obyvateľov.

Ludia z kmeňa Turkana, zdroj: wikipedia.

Muž z kmeňa Turkana pasúci stádo, zdroj: www.citizentv.co.ke

Zabudnutí obyvatelia Turkany

Muži v klobúkoch, károvaných či kožených sukniach, s dlhými palicami. Ženy s vyholenými hlavami a farebnými náhrdelníkmi zakrývajúcimi polovicu tváre. Aj takto ich možno stretnúť – ľudí z kmeňa Turkana, žijúcich na najodľahlejších a najnehostinnejších miestach Kene. Svojím počtom (cca 860 000) sa tito na pohľad veľmi vážni obyvatelia Turkany radia medzi desiatu najväčšiu etnickú skupinu v Keni.

Ludia z kmeňa Turkana, zdroj: SAVIO o.z.

Kmeň pastierov

Turkančania sú od nepamäti známi ako polonomádsky pastiersky kmeň. Znamená to, že často putujú po krajine, aby našli vhodnú pastvu pre svoje stáda. Aj v súčasnosti sa pastierstvu venuje 70 % obyvateľov. Okrem chovu hospodárskych zvierat ako sú kravy zebu, kozy či osly mnohí Turkančania chovajú i ťavy. Pri svojom spôsobe života sa často musia spoliehať na ži-

votodárnu vlahu riek, ktoré pretekajú ich územím najmä v období dažďov. Ide predovšetkým o rieku Turkwel či Kerio. Po silných dažďoch, keď hladina riek začne klesať, Turkančania zvyknú vykopávať vo vysychajúcom koryte jamy, tie sa potom používajú na zásobovanie zvierat vodou. V polopúšti existuje len málo miest s pitnou vodou, preto za ňou Turkančania musia často cestovať i niekoľko hodín.

Stáda napájajúce sa pri vode, zdroj: SAVIO o.z.

Utečenka s dieťaťom z tábora Kakuma, zdroj: SAVIO o.z.

Život v KAKUME, život uprostred „NIČOHO“?

Jedným z najznámejších miest v regióne Turkana je Kakuma. V preklade to znamená „NIKDE“. Hoci tento názov dokonale vystihuje prostredie, v ktorom je mesto postavené, počet jeho obyvateľov narastá. Dôvodom je fakt, že na toto miesto prichádzajú ľudia z okolitých afrických krajín. Zo svojich domovov utekajú väčšinou pre rôzne konflikty či vojnu a v týchto končinách hľadajú predovšetkým útočisko. To im po-

Tábor Kakuma, zdroj: SAVIO o.z.

Tábor Kakuma, zdroj: SAVIO o.z.

skytuje tunajší utečenecký tábor (najväčší na svete) s rovnakým názvom KAKUMA. Tábor bol založený v roku 1992 potom, ako do krajiny začali prichádzať deti z Južného Sudánu utekajúce pred občianskou vojnou, ktorá s prestávkami trvá až dodnes. Okrem početnej komunity ľudí z Južného Sudánu tu žijú aj ľudia z krajín ako je Somálsko, Kongo, Burundi, Etiópia, Rwanda, Eritrea, Uganda či Tanzánia.

Saleziánska učňovka v Kakume, zdroj: SAVIO o.z.

Komunita saleziánov pôsobiaca medzi utečencami, zdroj: SAVIO o.z.

Saleziáni v Kakume

Život v Kakume – na tomto ľudskom ostrove – plynie svojím vlastným tempom. Saleziáni dona Bosca,

ktorí sa venujú chudobným a opusteným deťom a mladým, sem po prvýkrát prišli v roku 1993 na pozvanie OSN. Ide v podstate o jedinu

rehoľnú komunitu, ktorá pomáha a žije priamo v utečeneckom tábore. Ich pomoc je zameraná predovšetkým na poskytovanie materiálnej i duchovnej podpory. Vo veľkom sa však venujú aj vzdelávaniu. Okrem pomoci a služieb ako sú bývanie, zdravotná starostlivosť, poskytovanie pitnej vody a pomoc pri udržiavaní hygieny prevádzkujú osem podporných vzdelávacích stredísk, štyri technické školy odbornej prípravy, kurzy gramotnosti a matematiky, školenia v oblasti poľnohospodárstva a katolícky kostol.

JÁN KANDUR

Profilová fotka Jána Kandura, zdroj: SAVIO o.z.

Ahoj,
volám sa Ján Kandur, ale rodina a priatelia mi hovoria Janko. Som veľmi rád, že sa s Tebou budem môcť na nasledujúcich stránkach podeliť o svoje nezvyčajné dobrodružstvo, na ktoré som sa nechal pred nedávnom nahovoriť. Predstav si, že vďaka internetu a sociálnym sieťam som sa „preniesol“ až do ďalekej Kene, konkrétne do Kakumy, kde som sa zoznámil s úžasným človekom, od ktorého som sa aj takto na diaľku veľa naučil. Ale nepredbiehajme. Najprv by som Ti rád povedal niečo o sebe.

Mám milujúcu a veľmi trpezlivú manželku a dve malé (ale čoraz väčšie) dcéry. Pochádzam z Ľubotíc, bývam však v Prešove, kde som vyštudoval učiteľstvo. Áno, čítaš správne. Som učiteľ a som na to hrdý. Navyše som aj filmový nadšenec. Fandím dobrému futbalu i pánovi Štepkovi a jeho radošincom a chcem, ako to hovorí Christopher v Čudnej príhode so psom uprostred noci, aby moje meno znamenalo mňa. Som mimochodom veľmi vďačný za anekdoty pána Janovica, lebo aj vďaka nim viem, že slovenčina je krásne presná („Kto si vie zo seba utiahnuť, veľa utiahne!“). A verím, že svätý Filip Neri, môj birmovný patrón, na mňa dohliada a neustále mi pripomína, že ak môžem, mám byť dobrý, a že mám žiť radostne.

Ako učiteľ literatúry (sa) učím – s rôznymi peripetiami – už 13 rokov. Vcelku zavčas som zistil, že hodiny literatúry nemôžu byť o naháňaní sa. Ak majú splniť jej hlavné poslanie, mal by na ne byť dostatok času. Tým poslaním je čítať príbehy, ktoré by sme sami neboli schopní fyzicky prežiť, a tak lepšie rozumieť svetu okolo nás. Vlastne, veľmi výstižne to vyjadril i Daniel Hevier, keď povedal: „Čítaj, nemusíš sa učiť.“ A nejako v tomto duchu sa snažím vplývať i ja na svojich žiakov. Chcel by som totiž, aby všetci žiaci mali radosť z učenia samotného a aby ich učenie bolo predovšetkým o poznávaní, ktoré bude poháňať zvedavosť.

Teším sa preto z tejto novej príležitosti, vďaka ktorej budem môcť Tebe i Tvojim kamarátom spolu so svojím kenským priateľom predstaviť trochu iný svet. Aj tam žijú ľudia ako my s podobnými snami a túžbami i s príbehmi, ktoré nás môžu veľa naučiť. Tak teda smelo, nalož si do „batôžka“ dostatok zvedavosti a poďme spoločne spoznávať!

CALVIN LIANDA

Profilová fotka učiteľa Calvina, zdroj: SAVIO o.z.

Zdravím Ťa,
som Calvin Lianda, pochádzam z Kene a prednedávnom som mal možnosť písať si s učiteľom zo Slovenska. Chcel sa dozvedieť viac o utečeneckom tábore, v ktorom pracujem, a o ľuďoch v ňom.

Aj ja som učiteľ, pochádzam z mesta Kitale na západe Kene a už niekoľko rokov učím tesárstvo a stolárstvo v tábore Kakuma. Tento odbor som vyštudoval na saleziánskej škole v Nairobi, kde som mal okrem učenia sa možnosť spoznať saleziánov a ich poslanie. Vďaka nim sa práca s mladými, najmä s tými najnúdznejšími, stala mojou „srdcovkou“. Keď som dostal ponuku učiť v Kakume, bolo mi jasné, že práve to je moja cesta. Nevravím, že bolo jednoduché odísť z domova, opustiť rodinu a na čas sa vzdať niektorých plánov a snov, najmä cestovania. Ale dnes môžem s radosťou konštatovať, že to bolo veľmi dobré rozhodnutie a že aj napriek všetkým problémom a ťažkostiam v tábore som rád, že tu môžem byť a pomáhať mladým, ktorí to tak veľmi potrebujú.

Navyše, ja sám sa tu veľa učím – spoznal som ľudí z mnohých afrických krajín, ich kultúru, tradície a naučil som sa aj niekoľko nových jazykov (to ma vždy bavilo). Veľmi by som si želal, aby čo najviac mladých z tábora mohlo dostať vzdelanie a nájsť tak cestu k lepšiemu životu. Lebo vidím, že je to najlepší spôsob, ako sa vymaniť z bludného kruhu chudoby, biedy a beznádeje v tábore. Pre mladých v Kakume je vzdelanie skutočným svetlom nádeje!

Mám radosť, že niekto mimo Kene sa zaujíma o Kakumu, a rád Ti porozprávam viac o živote tu u nás. V niečom sa, samozrejme, naša realita líši, no myslím si, že máme aj niečo spoločné.

Vedeli ste, že jazero Turkana je svetový unikát?

Turkana alebo Rudolfovo jazero, ako sa kedysi nazývalo, je najväčšie stále púštne jazero a zároveň aj najväčšie zásadité jazero na svete (pH 8-9). Za to, že má dosť vody aj počas obdobia sucha, vďaka riekam Omo, Turkwel a Kerio, ktoré doň pritekajú. Voda z jazera však už nikam neprúdi a stráca sa z neho len vyparovaním, čo spôsobuje, že jazero je slané. Uprostred neho ležia dva ostrovy (jeden z nich je stále aktívna sopka), ktoré sú domovom krokodílov nilských, korytnačiek a veľkého množstva vtákov. Na brehoch Turkany nájdeme zebry, žirafy, antilopy, gepardy, škorpióny i vretenice. V blízkosti jazera boli koncom 20. storočia objavené pozostatky predchodcov človeka. Na území jazera Turkana a v jeho blízkom okolí sa nachádzajú národné parky zapísané v zozname UNESCO. zdroj: https://en.wikipedia.org/wiki/Lake_Turkana

Calvin, ahoj, keď ma pred časom oslovili z občianskeho združenia SAVIO, či by som sa nechcel zapojiť do tohtoročnej Tehličky a popri všetkom nadviazať kontakt s učiteľom v Keni, bol som prekvapený, ako málo toho ako učiteľ viem o Tvojej rodnej krajine. Na papier som si napísal zoznam a zistil som, že poznám len vašu čierno-bielo-červeno-zelenú vlajku s bojovým štítom, že hlavné mesto sa volá Nairobi, že turisti k vám chodia na africké safari, že tam máte unikátne Viktóriine jazero i tzv. Rudolfovo jazero (jazero Turkana) a že sa môžete popýšiť mnohými svetovými rekordmi vašich bežcov na dlhé trate. O utečeneckom tábore som nemal ani potuchy. Raz som prišiel na hodinu a ukázal som svojim žiakom fotku utečeneckého tábora Kakuma. Jedna dievčina sa hneď spýtala: „Čo to je?“ Aj preto, lebo nevedela rozlíšiť, čo vidí. Záber bol totiž z vtáčej perspektívy a zobrazoval tisíce obydľí symetricky rozdelených do uličiek. Takto sa začalo naše rozprávanie o Keni. Veľmi by ma zaujímalo, ako by si na otázku dievčiny odpovedal Ty. Čo je vlastne Kakuma?

Pohľad na obydľia v utečeneckom tábore KAKUMA zvrchu, zdroj: SAVIO o.z.

Ahoj, Janko, z médií ľudia vedia, že je to obrovský utečenecký tábor v Keni na hraniciach s Južným Sudánom a Ugandou, ktorý vznikol v roku 1992 a v ktorom žije takmer 200 000 ľudí. Tí museli odísť zo svojich krajín pre rôzne konflikty či vojny. Bohužiaľ, osudom utečencov je aj to, že mnohí sa už nikdy nestretnú so svojimi najbližšími, a mnohí nevedia ani to, či niekto z ich príbuzných zostal nažive. Dodal by som však, že aj napriek veľkej neistote, či sa títo ľudia budú raz môcť vrátiť domov, a napriek životu zo skromného mesačného prídeltu jedla a s veľmi obmedzenými možnosťami zamestnať sa, je pre nich Kakuma malé svetielko nádeje a útočisko.

Calvin,
bývam v meste Prešov, ktoré má takmer 90 000 obyvateľov a je tretím najväčším mestom na Slovensku. To znamená, že tábor v Kakume má toľko utečencov ako dva Prešovy! Neviem si to ani len predstaviť. Pozeral som videá o živote v Kakume a rozprával som sa o nich so svojimi dcérkami i žiakmi v škole. Moje dievčatá nerozumeli, ako niekto môže nemať vodovod. Uvedomil som si, že je to dôsledok nášho života v komforte. Vieš, ak otočia kohútik a majú pitnú vodu ihneď v pohári, veľmi ťažko sa im vysvetľuje život v strádaní a núdzi. Táto nesamozrejmosť ma priviedla k pocitu veľkej vďačnosti. Viem, že naše svety nemožno úplne porovnávať, všetci máme a riešime svoje problémy. Napriek tomu ako Slovák, Európan, ako človek, ktorý je materiálne zabezpečený, vojnou neohrozený, s dostatkom všetkého potrebného, občas cítim, že moje sťažovanie sa na ťažké podmienky je v porovnaní so situáciou v Kakume veľmi subjektívnym pohľadom. Skutočne to vnímaš tak, že tábor utečencov môže byť útočiskom a nádejou? Našiel som vyjadrenie jednej zahraničnej novinárky, ktorá označila Kakumu ako „očistec na zemi“.

Janko,
u vás sa vraj hovorí, že všetko zlé je na niečo dobré. Máš pravdu, situácia je veľmi náročná. No tábor je skutočne útočiskom, lebo v rámci možností ponúka ubytovanie, lekársku pomoc, pitnú vodu aj vzdelanie. Ako učiteľ však registrujem, že okrem utečencov majú o štúdium záujem aj miestni Keňania z kmeňa Turkana, ktorí žijú v susedstve tábora. Vzniká z toho však napätie, lebo oni nemajú status utečencov a do škôl v táboře tak nemajú prístup. Prečo to spomínam? Jeden z problémov, ktoré tu máme, je totiž nedostatok učiteľov. Niektorí tvrdia, že na jedného učiteľa pripadá takmer 100 žiakov. Mnohí si uvedomujeme, že vzdelanie je pre ľudí z Kakumy, najmä pre mladých, najlepšia možnosť, ako nájsť cestu k lepšiemu životu. To je zrejme aj dôvod, prečo som prijal možnosť ísť učiť do Kakumy. Chcel som svojou troškou prispieť k lepšej budúcnosti tunajších mladých. Nebolo to však vôbec jednoduché rozhodnutie. Pochádzam z mesta Kitale v západnej Keni a ísť na sever do Kakumy znamenalo odísť ďaleko od svojej rodiny, ale aj od dobrého počasia u nás doma. Kakuma je totiž veľmi horúca a suchá.

Život v tábore Kakuma, zdroj: SAVIO o.z.

Vedeli ste, že v utečeneckom tábore musia ľudia rešpektovať isté pravidlá?

- » Utečenci sa môžu pohybovať iba na území tábora a príslušného mesta.
- » Nie je im dovolené voľne cestovať, podnikáť ani študovať mimo územia tábora.
- » Po príchode do tábora sa musia zaregistrovať.
- » Miesto pre život, ich budúce obydľie, im je pridelené.
- » Utečenci žijú z tzv. potravinových prídeltov, čo predstavuje 7 kg/mesiac (3 kg kukurice, 1 l oleja, 1 kg fazule, 2 kg ciroku).
- » Pre väčšie rodiny sú potravinové prídely menšie.
- » Hygienické potreby si obyvatelia tábora zakupujú cez poukazy v obchodoch s názvom BAMBA CHAKULA (obchod na poukazy).
- » Po 19:00 hod. platí pre všetkých obyvateľov tábora zákaz vychádzania zo svojich obydľí.
- » Od roku 2018 je základné vzdelanie spoplatnené sumou 3 000 KSH/rok (cca 30 eur).

Aktivity a výzvy

I. část

VÝZVA 1:

Ešte stále si neviete dobre predstaviť Turkanu?

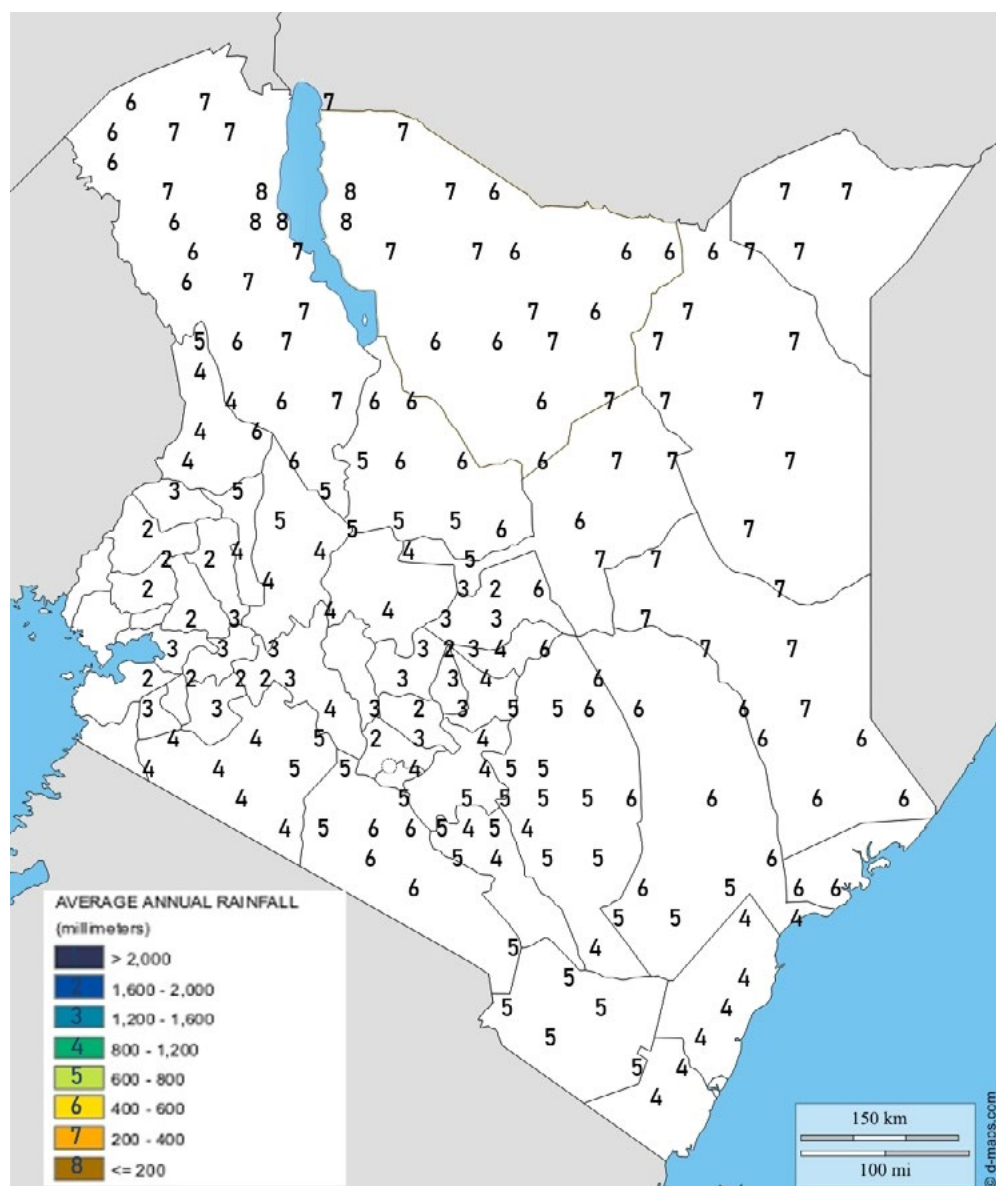
Pohľad na Turkanu, zdroj: SAVIO o.z.

VÝZVA 2:

Keňa je krajina takmer 12-krát väčšia ako Slovensko, s počtom obyvateľov cez 48 miliónov. Tvoria ju viaceré regióny, pričom každý je niečím špecifický. Dokážete na slepej mape nájsť región Turkana a mesto Kakuma? Zaznačte ich do mapy.

VÝZVA 3:

Keňa je veľmi rôznorodá aj v tom, že niektoré jej časti majú vody a zrážok dostatok, iné veľmi veľa a niektoré, naopak, trpia dlhotrvajúcim suchom. Vyfarbite si podľa čísel mapu Kene a zistíte, ako je na tom oblasť Turkana a tábor Kakuma.

Pre súčasnú globálnu zmenu klímy je však počasie stále nevyspytateľnejšie a stáva sa, že počas obdobia dažďov prší omnoho menej alebo takmer vôbec nezaprší. Pre ľudí, zvieratá a celú prírodu, čakajúcu na toto krátke obdobie „blahobytu“, je to obrovský problém.

Slepá MAPA Kene, zdroj: www.wikipedia.com

VÝZVA 4:

V tábore Kakuma žije 200 000 utečencov. Podľa Medzinárodnej organizácie pre migráciu bolo v roku 2018 na svete 70,8 milióna tzv. nútených migrantov (utečencov, žiadateľov o azyl a vnútorne vysídlených osôb). 6 najčastejších dôvodov, pre ktoré ľudia musia opúšťať svoje domovy sú:

- » sucho a nedostatok pitnej vody
- » hlad (1 z 9 ľudí na svete v tejto chvíli hladuje)
- » povodne v dôsledku hurikánov a silných monzúnových dažďov
- » zemetrasenia
- » vojny a konflikty
- » zlé životné a ekonomické podmienky (chudoba, nedostatok pracovných miest, choroby, nedostupnosť zdravotnej starostlivosti a i.).

Migranti na ceste za lepším zajtrajškom, zdroj: www.pixabay.com

Chlapec preskakujúci strom zdroj: SAVIO o.z.

Napriek mnohým problémom, ktoré na Slovensku máme, musíme uznať, že patríme k malému percentu „šťastlivcov“, ktorí nemusia denne riešiť tieto existenčné otázky. Bohužiaľ, často si to vôbec neuvedomujeme. Spravte si „týždeň vďačnosti“. Skúste si v priebehu jedného týždňa každý deň uvedomiť a zapísať aspoň jednu vec, ktorú ste doteraz považovali za samozrejmu a za ktorú ste skutočne vďační. Máte vlastnú posteľ? Pitná voda vám tečie z kohútika? Máte denne čo jesť a ešte si aj môžete vybrať, čo si dáte? Tak naozaj máte byť za čo vďační! Ak chcete, odfoťte a zdieľajte vaše objavy na Facebooku alebo Instagrame pod #tehlíčka #tyzdenvdaky a pozvite do „týždňa vďačnosti“ aj svojich priateľov.

VÝZVA 5:

Hoci v tábore Kakuma žije množstvo ľudí z rôznych kultúr (žijú tu ľudia z 19 rôznych afrických krajín), určite by ste medzi nimi neprehliadli jednu spoločnú črtu a tou je nosenie vecí na hlave. Tento zvyk má dlhodobú tradíciu. Kedysi boli ľudia jediným prepravným prostriedkom. Prenášali takto vodu zo studne, drevo z lesa alebo úrodu z polí. Nosenie na hlave bolo veľmi praktické, lebo uvoľnilo ruky. Pôsobilo však i esteticky, najmä v prípade žien, pretože pri tomto spôsobe pohybu vynikla sila, schopnosť a krása ženy. Skúste si aj vy, či dokážete takto uniesť veci na hlave, trénujte si to napr. s knihou alebo s iným menším predmetom. Ak chcete, môžete si vyfarbiť i tento obrázok podľa vlastnej fantázie.

Malovanka – africké ženy s nádobami na hlave, zdroj: www.pinterest.com

VÝZVA 6:

Mohli ste si prečítať, aké pravidlá platia pre obyvateľov Kakumy. Viete si predstaviť, že by ste mali žiť v tábore a dodržiavať ich? Aké pravidlá máte doma? Skúste ich porovnať s tými v Kakume. Ktoré sa vám zdajú prísnejšie? ;)

VÝZVA 7:

Aktivita – výroba papierového krokodíla a plameniaka
Jazero Turkana je oázou života v okolitej pústatine. Už ste sa dozvedeli, aké zvieratá tu môžeme nájsť. Spravte si doma napodobeninu Turkany s jeho obyvateľmi – plameniakom a krokodílom.

KROKODÍL

POMÔCKY:

- » 3 jednorazové papierové tanierne,
- » jeden hárok bieleho a červeného papiera,
- » ružová a zelená farba (vodová, temperová...),
- » čierna fixka,
- » lepidlo, nožnice a ceruzka.

Výroba papierového krokodíla, zdroj: www.easypeasyandfun.com

POSTUP:

1. Nafarbite spodnú stranu oboch tanierov zelenou farbou. Keď vyschnú, vrchnú stranu jedného z nich nafarbte naružovo.
2. Z tretieho taniera vystrihnite oči a vyfarbite ich tak, ako vidíte na obrázku.
3. Z hárka červeného papiera vystrihnite jazyk.
4. Z hárka bieleho papiera vystrihnite zuby. Po dĺžke papiera odstrihnite 4 približne 5cm široké pásiky. Z jednej strany každého pásika vystrihnite cca 2 cm dlhé trojuholníky (zuby). Zvyšnú časť papiera zahnite, aby ste mohli zuby prilepiť.
5. Pásiky zubov si rozstrihajte na 3 či 4 kratšie časti, budú sa ľahšie lepiť.
6. Ružovo-zelený tanier zohnite na polovicu tak, aby bola ružová strana vo vnútri.
7. Prilepte jazyk a zuby na vnútornú, ružovú časť taniera podľa obrázka.
8. Nechajte všetko dôkladne vyschnúť, potom naneste lepidlo na spodnú časť taniera – papule a na vrchnú časť taniera – hlavy. Spojte taniere dokopy a nechajte vyschnúť.
9. Ostáva už len nalepiť oči a krokodíl je hotový!

Výroba papierového krokodíla, zdroj: www.easypeasyandfun.com

VÝZVA 8:

Dokážete vyrobiť toľko náhrdelníkov, koľko nosia ženy z kmeňa Turkana? Hrúbka a farebnosť náhrdelníka u turkanskyých žien, rovnako ako ich oblečenie, predstavuje viacero vecí, podľa ktorých možno ženy zaradiť do rôznych vekových skupín a určiť, aké je ich postavenie v komunite, nakoľko sú bohaté, ale aj na akú príležitosť sú vyzdobené. Skúste si to i vy, vyrobte si náhrdelníky napr. z rôznych druhov cestovín, navlečte ich na špagát a nafarbte ich temperovými alebo vodovými farbami podľa vlastnej fantázie. Koľko sa vám ich podari vyrobiť? Možno zistíte, že je to poriadna fuška.

Žena z Turkany s náhrdelníkom, zdroj: SAVIO o.z.

VZDELANIE

POKLAD NA CESTE
ZA SLOBODOU

Matka s deťmi žijúca v Kakume, zdroj: SAVIO

Život podľa pravidiel

V Kakume môžete stretnúť ľudí s rôznymi príbehmi. V záplave každodenných problémov sa však zdá, akoby pomaly strácali na intenzite. Je potrebné ísť ďalej, prispôbiť sa novému prostrediu, vychádzať dobre s ľuďmi z iných kultúr, naučiť sa spoločný jazyk (angličtinu), naučiť sa žiť podľa miestnych pravidiel. Na začiatok sa toho môže zdať priveľa. Pýtate sa, ako taký život v tábore vyzerá? Každý nový utečenec má povinnosť po príchode zaregistrovať sa. Následne získa bývanie

v jednej zo štyroch samostatných častí tábora. K základnému prístrešku (väčšinou je to na začiatku jednoduchý stan) je v lepšom prípade priradený aj kúsok pôdy, ktorú sa treba postupne naučiť obrábať. Život tu zatiaľ funguje na tzv. potravinových prídelloch. To znamená, že každý mesiac dostane každá rodina presne vymedzené množstvo potravín, ktoré môže zužitkovať, a ani o zrnko navyše. V prepočte dostane jedna osoba na mesiac: 3 kg kukurice, 1 l oleja, 1 kg fazule, 2 kg ciroku. V prípade početnejších

rodín sú dávky paradoxne menšie. Na kúpu hygienických potrieb dostávajú obyvatelia tábora poukazy v hodnote 3 eur, za ktoré si v obchodoch s označením BAMBA CHAKULA („obchod na poukazy“) môžu zakúpiť základné veci na osobnú hygienu.

Viac ako polovicu obyvateľov Kakumy tvoria deti a mladí, zdroj: SAVIO o.z.

Vzdelanie, ktoré nie je samozrejmosťou

Viac ako polovicu obyvateľov utečeneckého tábora predstavujú deti a mladí vo veku 4 – 18 rokov. V táboře je možné vzdelávať sa na základnej, strednej i vyššej odbornej úrovni. A hoci počet študentov v táboře narastá, takmer polovica utečencov v školopovinnom veku do školy stále nechodí. Dôvodmi sú predovšetkým **nedostatok finančných prostriedkov na štúdium (ktoré je v táboře spoplatnené), sociálno-ekonomické faktory, ako aj kultúrne normy a tradície na obidvoch stranách,**

utečencov i miestnej kenskej vlády. Hoci sú utečenci zaradení do tzv. kenského národného programu a zúčastňujú sa na národných skúškach, vzdelávacie inštitúcie (školy) v táboře sú poväčšine riadené a financované OSN, teda medzinárodným spoločenstvom. Napriek tomu, že kenská vláda za posledné desaťročia výrazne prispela k vzdelávaniu utečencov v táboře, sú miestne školy podporované inými cudzími krajinami a nie samotnou Keňou, čo spôsobuje vznik systému, ktorý bude z dlhodobého hľadiska pravdepodobne neudržateľný.

V škole dona Bosca, zdroj: SAVIO o.z.

V škole dona Bosca, zdroj: SAVIO o.z.

V škole dona Bosca

Jednu z najväčších odborných škôl v tábore prevádzkujú práve saleziáni dona Bosca, ktorí sú tu dlhodobo prítomní takmer od vzniku tábora. Mladým ľuďom ponúkajú možnosť vyučiť sa v rôznych remeslách ako je stolárstvo, murárstvo, krajčírstvo, inštalatérsťvo či v práci s počítačmi. Doteraz ich kurzmi prešlo viac ako 15 000 mladých ľudí. Veria, že vzdelanie a práca sú tým, čo pozdvihuje človeka a dodáva mu pocit dôstojnosti. V porovnaní so životom „tam vonku“ je toto prostredie akoby malou oázou uprostred púšte.

Učítelia v Kakume, ilustračné foto, zdroj: SAVIO o.z.

Učítelia v Kakume

Študentov spolu so saleziánmi vyučujú i kenski učítelia. Ide predovšetkým o bývalých študentov saleziánskych odborných škôl v Nairobi, Embu či Makuyu. Títo učítelia často opúšťajú svoje domovy, aby mohli prísť a pomáhať saleziánom pri kon-

krétnom riešení problémov mladých ľudí v ťažkých životných podmienkach tábora.

Vyučovanie tu funguje na niekoľko smien. Podnikateľské kurzy, hodiny angličtiny, praktické školenia či konkrétna výroba (napr. nábytku) pre potreby tábora sú každodennou

realitou tých, ktorí školu navštevujú. Keďže spomínaní učítelia bývali v tábore, musia sa rovnako riadiť jeho pravidlami. Jednou z prísnych noriem, ktoré musia dodržiavať, je napr. aj zákaz vychádzania po určitej večernej hodine.

Kultúrne podujatia napomáhajú k vzájomnému dialógu a rešpektovaniu iných kultúr, zdroj: SAVIO o.z.

Medzikultúrny dialóg

Keďže školu navštevujú študenti z rôznych krajín, saleziáni dona Bosca sa pre nich pomimo štúdia snažia organizovať rôzne kultúrne programy, ktoré by ich podnecovali k tomu, aby si vážili a ocenili iné kultúry a využívali vzájomnú rôznorodosť ako prostriedok na vytváranie medzikultúrneho dialógu a formovanie kvalitných vzťahov do budúcnosti.

V klube Dominika Savia

Čas a priestor sa saleziáni so svojimi spolupracovníkmi snažia venovať i deťom. Tzv. Klub Dominika Savia, ktorý funguje predovšetkým v poobedňajších hodinách, navštevuje každý týždeň dokopy takmer 1000 detí. Keďže niektoré školy v táboch sú preplnené (v jednej triede zvykne byť aj 100 detí), deti majú v klube okrem možnosti hrať sa i príležitosť na doučovanie.

Deti v táboch a Doučovanie v klube Dominika Savia, zdroj: SAVIOo.z.

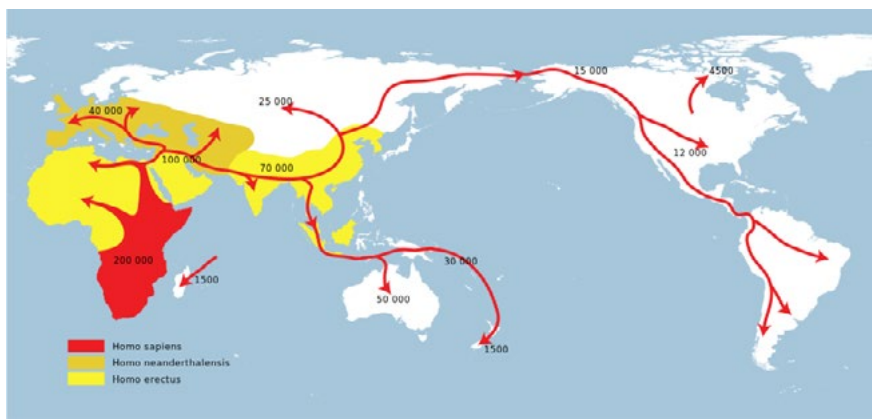
Deti v táboch a Doučovanie v klube Dominika Savia, zdroj: SAVIOo.z.

Calvin, ahoj!

Nedalo mi a opäť som gúglil. Ak by som Ťa chcel navštíviť v Tvojom rodnom meste Kitale, musel by som si kúpiť letenku a dostať sa na letisko do Viedne, vzdialené asi 480 kilometrov od mesta, v ktorom bývam. Najkratší možný let do vášho hlavného mesta Nairobi by mi s jedným medzipristátím trval približne 12 hodín. Ak by som sa však ako stredoveký pútnik vydal za Tebou pešo, to by bola riadna prechádzka! Musel by som prejsť zhruba 8 000 kilometrov. Podľa internetovej trasy by som putoval na juh cez Maďarsko, Rumunsko, Bulharsko, Turecko, Sýriu, Libanon, Izrael, Egypt, Sudán, Južný Sudán a Ugandu.

Putovanie človeka z Afriky do sveta,
zdroj: www.dennikn.sk

Vedeli ste, že Keňa je jednou z „kolísk ľudstva“?

„Kolískou ľudstva“ označujeme miesto, kde sa pred vekmi vyvinul človek. Práve v Afrike, hlavne v jej východnej časti, žilo kedysi viacero našich priamych alebo nepriamych predkov. Tí postupne objavovali svet okolo a rozširovali sa do Európy, Ázie, Ameriky a Austrálie – až osídliť celú zem. Ak by ste dokázali vypátrať vašich predkov 100-tisíc rokov naspäť, možno by ste zistili, že pochádzate práve z Kene.

Janko,

keďže cestovanie a učenie sa nových jazykov je moje hobby, mohlo by byť veľké dobrodružstvo vydať sa k Tebe opačným smerom. Vo viacerých krajinách, ktorými by sme prechádzali, by sme však zrejme mali veľa problémov, lebo situácia napríklad v susednom Južnom Sudáne je veľmi komplikovaná. Vedel si, že prvými obyvateľmi utečeneckého tábora boli tisíce chlapcov, ktorí museli opustiť Sudán pre krutú občiansku vojnu, ktorá začala už v polovici 80. rokov 20. storočia? Títo chlapci sú známi ako „Lost Boys of Sudan“. Ľudia však utekajú aj z iných krajín. Predstav si, že v utečeneckom tábore v Kakume sú utečenci, ktorí pochádzajú z 19 rozličných krajín! Kakuma mi takto dáva nielen príležitosť ďalej sa rozvíjať tým, že som so študentmi v triede i v pracovnej dielni, ale vďaka tomu, že sa stretávam s ľuďmi rôznych národností, sa tiež učím nové jazyky.

Vedeli ste, že aj Slováci kedysi utekali do iných krajín?

Zlé životné podmienky, hlad, chudoba, nesloboda, vojna či vidina lepšieho života za hranicami. V rôznych obdobiach mali ľudia rôzne motivácie, pre ktoré opúšťali svoju domovinu. Začiatkom 18. storočia migrovali predovšetkým na juh, do Maďarska, Chorvátska, Bosny a Hercegoviny či Srbska. Od konca 19. storočia až do 1. svetovej vojny Slováci vo veľkom odchádzali do Ameriky, takmer 600-tisíc Slovákov a Sloveniek meralo dlhú cestu cez oceán, aby začali nový život v USA. Neskôr, po 1. svetovej vojne, opustilo územie dnešného Slovenska ďalších vyše 200-tisíc obyvateľov. Vydali sa do USA, Kanady, ale aj do Bulharska, Rumunska či susedného Poľska. Po 2. svetovej vojne sa s nástupom komunizmu hranice zatvorili a migrácia bola takmer nemožná. Dnes však Slováci opäť odchádzajú a v súčasnosti žije za hranicami približne 1 milión Slovákov.

Zdroj: www.staroknih.sk

Calvin,

ako učiteľ literatúry som zbystřil pozornosť pri Tvojej zmienke o stratenej generácii. Na konci 1. svetovej vojny v roku 1918 totiž existovala u nás v Európe významná generácia umelcov, pre ktorých sa svet stal veľkým sklamaním a chaosom. Zaujímavé je, že ich reakciou na toto sklamanie bol život v duchu hesla carpe diem, teda užívaj si dnešok, lebo život aj tak čoskoro skončí. Majú mladí ľudia v Kakume podobné vnímanie života, v ktorom sa nechtiac ocitli? Je náročné presvedčiť ich, že život môže byť hodnotný, i keď mnohí zažili vojnu, prenasledovanie, existenciálny hlad?

Janko,

všimol som si, že bez ohľadu na obdobie, reagujú ľudia na rôzne súženia a útrapy veľmi podobne. Naši mladí to majú ťažké, ale nevzdávajú sa. Majú aj túžbu po kvalitnejšom živote a po vzdelaní. Problémom však je, že z kapacitných dôvodov nie je možné prijať do učňoviek všetkých záujemcov o štúdium. Mladí vedia, alebo aspoň tušia, že vzdelanie môže zmeniť ich životy. Saleziáni dona Bosca tu už celé roky školia mladých remeselníkov. Vďaka nim sa priamo v Kakume vyučia stolári, murári, elektrikári, zvárači, inštalatéri, ale aj poľnohospodári, krajčírky či sekretárky.

Mladí v učňovke dona Bosca, zdroj: SAVIO o.z.

Calvin, ahoj,
komunikácia s Tebou mi dáva fúru DDÚ, čiže dobrovoľných domácich úloh. Pri surfovaní na internete som si v súvislosti so zmienkou o zvyšovaní kapacít na vyučovanie všimol, že občianske združenie SAVIO sa v rámci jedného projektu podieľalo na otvorení novej učňovky v meste Kakuma v blízkosti utečeneckého tábora. Pretože mesto nespadá pod správu tábora, môžu do nej chodiť aj miestni Keňania, ktorých si mi spomínal. Bola tam zmienka, že medzi utečencami a miestnymi panuje dlhodobá vzájomná nevraživosť. Povzdychol som si. Nedávno som totiž učil v škole s veľkým počtom rómskych žiakov. Na východe Slovenska majú títo Rómovia rovnako dlhodobu nevyriešenú a napätú vzťahy s majoritou.

Janko,
ešte by som chcel dodať, že cítim, ako veľmi je potrebné, aby mladí využili príležitosť na štúdium, ktorú majú v školách dona Bosca v Keni. Tí aj s pomocou dobrodincov a mnohých projektov otvárajú rôzne kurzy, ktoré sú vybavené potrebnými nástrojmi a študijným materiálom. Študenti sa učia po anglicky a priučajú sa tiež podnikateľským zručnostiam, aby sa ako budúci absolventi mohli uplatniť na trhu práce. Prostredníctvom vzdelania si potom môžu zarábať na živobytie, ale vzdelanie ich môže ochrániť aj pred mnohými negatívnymi javmi. Napríklad tu v Kakume je, žiaľ, veľmi rozšírené opilstvo.

Vedeli ste, že slovo škola pôvodne znamenalo „oddych“?

Toto slovo pochádza z gréckeho scholé, keďže práve tu začali vznikať prvé školy, a znamenalo „odpočinok, oddych, voľnú chvíľu“. Na dnešnú predstavu o škole sa to vôbec nehodí, však? V starovekom Grécku však škola vyzerala úplne inak – žiaci do nej chodili dobrovoľne, venovali sa cvičeniu, atletike, zápaseniu, ale aj hudbe či poézii. Alebo sa prechádzali s učiteľmi po záhradách a diskutovali s nimi na rôzne filozofické témy. Škola sa považovala za akúsi ušľachtilú zábavu a dovoliť si ju mohli len tí, ktorí mali dosť peňazí (a teda aj času). Navyše, bola to výlučne mužská záležitosť, dievčatá a ženy do školy nechodili. A čo vy, brali by ste takéto vyučovanie?

zdroj: www.nase-rec.ujc.cas.cz

Žiak v škole, ilustračná foto, zdroj: www.pixabay.com

Calvin,
stále riešime veľmi vážne veci. Pokúsím sa to trochu odľahčiť. Keď sa ma študenti pýtajú, kedy som sa narodil, odpovedám, že vtedy, keď sa narodil Lev Nikolajevič Tolstoj. Keď sa ma pýtajú, koľko mám rokov, odpovedám, že som taký starý ako moja obľúbená pesnička Eye of the Tiger. A keď sa pýtajú, prečo som sa stal učiteľom, odpovedám, že božie cesty sú nevyspytateľné, no hlavne asi preto, lebo som si uvedomil, že stretnutia s mladými sú pre mňa nesmierne vzácne – ich sny a entuziazmus totiž nedovoľia, aby môj život zovšednel. Prečo si sa stal učiteľom Ty? Už si to trochu načrtol, ale rád by som počul viac.

Učiteľ Ján Kandur so žiakmi na konferencii, zdroj: SAVIO o.z.

Janko,
prostredníctvom Združenia bývalých žiakov saleziánskych škôl som sa spojil s Kakumou a súhlasil som s tým, že tam pôjdem učiť tesárstvo a stolárstvo. Byť učiteľom je pre mňa veľmi obohacujúce (rovnako ako pre Teba), pretože sa so študentmi môžem deliť o svoje znalosti. Vnímam to tak, že takto sa sám naučím ešte viac. Vieš, väčšinu populácie v táboře tvoria deti a mládež. Ako učiteľ pomáham mladým získať vzdelanie. Mnohí sa stanú tesármi a stolármi aj vďaka mojej práci. A okrem praktických zručností získajú aj nových priateľov a možnosť na dôstojný život. Viacerí snívajú, že sa raz vrátia do krajiny, z ktorej museli odísť, a že sa tam budú živiť svojím novým remeslom.

Profesor Calvin so svojimi žiakmi zdroj: SAVIO o.z.

Aktivity a výzvy

II. část

VÝZVA 9:

V Kakume žijú ľudia z 19 krajín Afriky a z rôznych kmeňov. Je to naozaj pestrá vzorka jazykov a kultúr. A čo vy? Poznáte svoju rodinu, svoje korene? Kam siahajú? Máte v rodine nejakého cudzinca? Ak áno, odkiaľ pochádza a čo ho priviedlo na Slovensko? Spravte si niekoľkogeneračný rodostrom a predstavte spolužiakom alebo kamarátom svoj „kmeň“.

VÝZVA 10:

Učiteľia Janko a Calvin sú pre svoje povolanie zapálení a snažia sa dať svojim žiakom to najlepšie. Pre mnohých sú veľkou oporou a pomocou na ich ceste k vedomostiam a k dospelosti. Máte aj vy vo svojej škole takéhoto učiteľa? Nieкого, kto je pre vás vzorom a kto vás učí viac ako len preberanú látku? Spravte s ním interview do školských novín alebo len tak pre svoju triedu a pripnite ho na nástenku. **Zistite, prečo sa stal učiteľom a aká bola jeho cesta. Vedel už od malička, že chce byť učiteľom? Bavilo ho štúdium učiteľstva na VŠ? Čo mu učiteľstvo dáva a, naopak, čo ho stojí?** Pripravte si otázky, ktoré vás zaujmú a poprosťte daného učiteľa o rozhovor.

Rodostrom, zdroj: www.pinterest.com

Deti, ktoré sa učia, ilustračné foto, zdroj: www.pixabay.com

VÝZVA 11:

Staňte sa na chvíľu učiteľom. V triede vytvorte dvojice a naučte spolužiaka/spolužiačku nejakú novú vedomosť, zručnosť alebo pohybovú aktivitu. Vymyslite niečo, čo nie je príliš jednoduché, a ubezpečte sa, že to ten druhý nepozná. Keď sa vám podarí splniť vašu úlohu a kamarát/kamarátka už novú vec dobre ovláda, vymeňte si roly. Je na vás, akú taktiku vysvetľovania zvolíte, ale pamätajte na to, že vymeniť sa môžete, až keď si ten druhý nový poznatok či zručnosť naozaj osvojí. Po skončení diskutujte o tom, či bolo náročnejšie byť učiteľom alebo žiakom, či bolo pre vás jednoduché vysvetliť svojmu „žiakovi“ veci tak, aby ich správne pochopil, či ste sa stihli aj vymeniť a pod.

VÝZVA 12 – Tichý priateľ:

Žiaci často vnímajú učiteľa v prvom rade ako toho, kto dáva domáce úlohy, ťažké testy a núti učiť sa. Vďaka rozhovoru Janka a Calvina ste mali možnosť „nahliadnuť“ do hlavy a srdca dvoch učiteľov a spoznať toto povolanie aj z inej stránky. Možno vás prekvapilo, koľko pre nich ich žiaci znamenajú a ako veľmi si prajú ich dobro. Nie sú však jediní – aj vo vašej škole určite nájdete takýchto učiteľov. Odvdajte sa im za ich lásku a pozornosť. **Vyberte si jedného učiteľa (ak chcete aj viacerých) a staňte sa jeho tichým priateľom/anjelikom. Počas vami určeného času (môže to byť týždeň alebo aj mesiac) k nemu buďte milí, na jeho hodinách sa snažte nevyrušovať, nechajte mu v kabinete malé prekvapenie (čokoládu alebo len pekný list s poďakovaním)...** je to len na vašej kreativite, čo vymyslíte. Uvidíte, akú radosť bude mať ;)

VÝZVA 13:

Mnohí mladí v Kakume si uvedomujú význam vzdelania a chcú sa učiť. No je veľa aj takých, ktorí sú ľahostajní a zabíjajú čas v táboch poľakovaním sa či pitím alkoholu. Ako by ste im vysvetlili, že vzdelanie je dobrá a potrebná vec, ktorá im môže pomôcť? Čo by ste im odpovedali na otázku, prečo je dôležité vzdelávať sa?

The background of the entire image is a photograph of a flooded landscape. In the foreground, there are dark, silty floodwaters. In the middle ground, a line of trees and some structures are partially submerged. The sky is overcast. The entire image is covered with a semi-transparent orange filter. Centered on the image is white text in a bold, sans-serif font.

**NEDOVOLME,
ABY ŠANCU NA LEPŠIU BUDÚCNOŠŤ
ZAPLAVILA VODA**

Zaplavená Kakuma, zdroj: csegrecorder.com

Rieka, ktorá sa v období dažďov stáva hrozbou

V období dažďov (na prelome apríla a mája) sa koryto rieky pretekajúcej cez Kakumu naplní. Sice je to čas, keď sa obyvatelia po dlhom čase páľavy a sucha konečne môžu tešiť vlahu, predsa je to i čas mnohých hrozieb. Už niekoľkokrát sa rieka v tomto období vyliala z brehov a zaplavila jednotlivé územia tábora. Veľmi často sa stáva, že zaplaví aj mnohé cesty v tábore a na istý čas odtrhne jednu časť tábora od ostatných. Nebezpečná je najmä pre deti, ktoré sa v jej blízkosti zvyknú hrať a nie raz pri hre prídu o život.

Za posledné roky si rieka rozšíрила svoje koryto a doslova mení tvár krajiny podľa svojej vlastnej vôle. Na mnohých miestach si odkrajuje z pôdy a tým ohrozuje ľudí a ich obydlia, ktoré sú v jej blízkosti. Ani odbor-

Zaplavená Kakuma, zdroj: csegrecorder.com

ná škola dona Bosca nie je výnimkou. V posledných rokoch sa koryto rieky presunulo až k pozemku, na ktorom škola stojí. Prvé okrajové budovy sa následkom zosuvu pôdy už zrútili. Na rade sú príbytky učiteľov a stolárske dielne, ktorých múry začínajú praskať. Situácia je vážna a treba ju

urgentne riešiť. Školu je nutné postupne presídliť, resp. nanovo vybudovať na inom území, kde bude pred neochvejnou silou rieky v bezpečí.

Nová hala, zdroj: SAVIO o.z.

Prvá fáza – vybudovanie obydľí pre učiteľov

Keďže je potrebné, aby vzdelávanie na škole dona Bosca plynule pokračovalo bez väčších prekážok, treba v prvom rade zabezpečiť bývanie pre učiteľov, ktorí žijú v starom komplexe školy a ktorí by inak nemali kam ísť. Bez nich by vyučovanie bolo nemožné, preto sa v prvej fáze projekt zameria na vybudovanie obydľí práve pre nich. Postupne sa na novom území (pozemok sa nachádza pri tábore) budú dobudovávať ďalšie potrebné budovy – dielne, triedy a pod. Vďaka podpore a pomoci zo Slovenska už na novom pozemku stojí hala s vybavením pre jednotlivé

dielne, kam sa postupne presunulo i niekoľko kurzov a časom sa presunie i ostatné vyučovanie.

Lepšie podmienky – vyššia kvalita vzdelávania

Mnohí študenti odbornej školy dona Bosca už veľakrát vyjadrili túžbu, že by sa radi vo svojom vzdelávaní zdokonaľovali. Už teraz sú medzi nimi tí, ktorí si otvorili svoje vlastné stolárske či krajčírskedielne, alebo jednoducho poskytujú iné služby, v ktorých sa vyučili. Nové prostredie a podmienky na štúdium umožnia zvýšiť kvalitu vzdelávania. Vďaka novým možnostiam budú

môcť študenti absolvovať 2. i 3. úroveň kurzov, ktoré budú oficiálne uznané a certifikované kenskou vládou. Takto sa šance na lepšiu budúcnosť mladých v Kakume zvýšia. V budúcnosti budú môcť napr. využiť svoje poznatky a zručnosti vo svojich vlastných krajinách a budú tak reálnym prínosom pre svoju spoločnosť.

AKO TENTO ROK POMÔŽE TEHLIČKA?

Prostredníctvom verejnej zbierky Tehlička chceme tento rok zabezpečiť presťahovanie rúcajúcej sa saleziánskej školy na bezpečné miesto. V prvej fáze vybudujeme náhradné ubytovanie pre učiteľov, keďže súčasné ubytovacie jednotky sú tesne pred zrútením. Zachráňte s nami vzdelanie pre vyše 3 000 detí a mladých v utečeneckom tábore Kakuma. Pridajte sa aj vy na www.tehlicka.sk

Ahoj, Calvin,
v našej komunikácii sa veľakrát objavilo slovo vzdelanie. U nás na Slovensku sa často rozoberá nielen potreba vzdelania, ale aj novodobé prekážky v úspešnom získavaní poznatkov. Učiteľ musí byť veľmi odhodlaný i tvorivý, aby úspešne čelil vplyvu moderných technológií na mladých ľudí či problematike fake news. To mi pripomenulo jeden môj obľúbený príbeh zo života dona Bosca. Už od malička vedel, ako zaujať svojich kamarátov. Robil to veľmi figliarsky. Stávalo sa, že v susednej dedine sa naučil akrobatické kúsky a kúzelnícke triky, ktoré si dôkladne nacvičil. Potom vo svojej rodnej dedine pozval svojich kamarátov, v rámci stretnutia povedal pár myšlienok z nedeľnej kázne a na záver im vždy predviedol grandiózny akrobatický prvok, ktorým si získal priazeň chlapcov. Aby učiteľ získal študentov, musí byť neustále vynaliezavý!

Janko,

už som Ti spomínal, že Kakuma je v porovnaní s mojím rodným mestom veľmi horúca a suchá. To úzko súvisí aj s našimi aktuálnymi veľkými problémami. Suchá a rozpraskaná pôda bez vegetácie je obeťou dravej rieky v čase návalových dažďov. Rieka nekontrolovane zväčšuje koryto a spôsobuje odplavenie masy pôdy a niekoľkometrové prepادلiská. Je dokonca ohrozená najstaršia saleziánska škola v Kakume, ktorú bude zrejme potrebné presťahovať! Bola už evakuovaná stolárska dielňa aj s materiálom, kde sa uskutočňuje výroba na zákazky, a hrozí, že rieka zasiahne aj objekt, v ktorom s kolegami učiteľmi bývame. Problémy však nekončia, lebo každé ďalšie obdobie dažďov bude zväčšovať riziko prepádávania sa častí pozemku, na ktorom už teraz vidno hlboké trhliny v zemi.

Saleziánska škola v Kakume ohrozovaná riekou, zdroj: SAVIO o.z.

Ahoj, Calvin,
veľmi ma mrzí, že musíte bojovať ešte aj s prírodnými živlami. Som však rád, že vďaka Tehličke budeme aj my môcť prispieť k záchrane Vašej školy. Bude to zrejeme chcieť veľa práce a chvíľu to potrvá, ale pevne verím, že krok za krokom sa dostanete z tejto náročnej situácie. Ozaj, vieš, čo mi pri Tvojom opise veľkých problémov, ktoré máte, napadlo? Dá sa vôbec sústrediť na učenie, keď má človek toľko existenčných starostí? Akosi mi to pripomenulo text významného anglického spisovateľa, ktorý chcel počas 2. svetovej vojny svojim študentom zodpovedať ich otázku, či treba vôbec začínať študovať, keď je pre vojnu taká malá šanca na dokončenie školy. Či má celkovo zmysel študovať, keď vo zvyšku sveta zúri vojna. Jeho reakcia prekvapila a prekvapuje všetkých – má zmysel študovať aj v takýchto ťažkých podmienkach, lebo keby ľudia odkladali hľadanie poznania a krásy dovtedy, kým nebudú v bezpečí, hľadanie by sa nikdy nezačalo!

Ahoj, Janko,

prepáč, že som sa neozval skôr, riešili sme akútnu situáciu. Tú esej C. S. Lewisa som čítal a veľmi sa mi páči. Pre mladých v Kakume, ale aj v mnohých krajinách Afriky, sú tieto slová maximálne aktuálne. Rád by som sa vrátil k tomu, čo si písal ešte o niečo skôr – ten príbeh o vynaliezavosti Janka Bosca bol perfektný. Pre mňa však má aj osobný rozmer, vďaka misijnej činnosti saleziánov v Keni, vďaka tomu, že som bol súčasťou Bosco Boys, vďaka vzdelaniu, ktoré som od nich získal, vidím veľký rozdiel v tom, aký som bol predtým a aký som teraz. Vzdelanie vnímam ako nástroj, ktorým sa pozitívne zmenil môj život, a som presvedčený, že vzdelanie môže zmeniť aj život celej spoločnosti.

Calvin,

tak to máš úplnú pravdu. Dobré vzdelanie by mohlo byť odpoveďou na mnohé súčasné problémy vo svete. Obaja sme učitelia, povedal by som, že svojím spôsobom sme vojaci „v prvej línii“. Snažíme sa mladým niečo odovzdať, sprevádzať ich na ceste za poznáním a často ideme i s vlastnou kožou na trh. Som veľmi rád, že som Ťa mohol spoznať a trochu si lepšie predstaviť, s čím všetkým zápasíš Ty u vás v Kakume. Verím, že to pomôže aj mne zvládať všetky peripetie, ale hlavne vnímať viac svoju prácu ako poslanie, ako misiu. Uvedomil som si opäť nanovo, že nemusím cestovať tisíce kilometrov – i keď, priznávam, je to lákavá predstava –, že moje poslanie je tu v mojej rodine, medzi mojimi žiakmi, medzi kolegami, s ktorými spolupracujem ako sused i ako občan, a že to netreba vzdávať a znechucovať sa, keď prichádzajú rôzne problémy. Srdečne Ťa pozdravujem z predľalekého Slovenska. Nech Ti v Tvojej práci pomáha patrón učiteľov svätý Ján de la Salle, patrón mladých svätý Don Bosco, ale aj patrón tesárov a stolárov svätý Jozef. V Afrike som ešte nikdy nebol, tak verím, že sa tam raz (alebo aj inde) stretneme osobne.

Aktivity a výzvy

III. část

Dom na skale, ilustračná foto, zdroj: www.pixabay.com

DOM NA SKALE

Dvaja muži sa prechádzali po nádhernej piesočnej pláži.

„Je tu nádherne!“ jasal jeden z nich.

„Hneď by som si tu postavil dom,“ usmieval sa druhý.

„Skvelý nápad, priateľu, postavíme si domy priamo tu na pláži a celý deň sa budeme môcť kochať touto krásou!“ Ako povedal, tak aj urobil – zakrátko stál na pláži krásny nový dom. Druhý muž tiež začal stavať, no nie priamo na pláži, ale na neďalekom útese. Staval dlho, no napokon aj on mal krásny nový domček s prekrásnym výhľadom.

Ako tak raz spolu sedeli a dívali sa na čarovný západ slnka, pozrel sa muž s domom na pláži na svojho suseda: „Ja sa ti čudujem. Tak dlho si sa trápil so stavbou na tej tvrdej skale, a načo? Mohol si stavať pekne na pláži ako ja. Stálo by ťa to oveľa menej námahy a aj času.“

„Mohol,“ odvetil s úsmevom druhý a ďalej sledoval obzor. Jeho sused len pokrútil hlavou.

V tú noc prišla veľká búrka, vietor zavýjal, more sa vzdúvalo a vlny nemilosrdne bičovali pobrežie. Jedna za druhou dopadali na piesočnú pláž a unášali piesok so sebou. Netrvalo dlho a voda podmyla plytké základy domu muža bývajúceho na pláži. Len-len že stihol vybehnúť von, celá budova sa zrútila ako domček z karát.

„Heeej!“ ozvalo sa odrazu niekde z diaľky. Muž z domu na útese s baterkou bežal k miestu, kde ešte pred chvíľou stál dom jeho suseda.

„Si v poriadku?“ prezeral si ho ustarostene, keď dobehol až k nemu. Jeho sused sa nezmohol na slovo.

„Vieš, ako si sa ma večer pýtal, prečo som si nepostavil dom na pláži?“ začal majiteľ domu na skale, keď už obaja sedeli v jeho dome pred krbom, vysoko nad burácajúcim morom, pili horúci čaj a spamätávali sa z udalostí, ktoré práve prežili.

„Viem.“

„Už vieš, prečo som sa rozhodol pre toto tvrdé, ale pevné bralo?“

„Viem...“

VÝZVA 14 - Keď udrie voda

POMÔCKY:

materiál na stavbu domčekov (drevené kocky, Jenga, domino...) a ochranné bariéry (fantázií sa medze nekladú), balóniky s vodou alebo striekacie pistole

TRVANIE:

30 – 40 minút

PRAVIDLÁ:

Zahrajte si hru „Keď udrie voda“. So spolužiakmi alebo kamarátmi vytvorte skupinu. Vyberte spomedzi seba dvoch-troch, ktorí budú predstavovať vodu, ostatní budú staviteľia. Ich úlohou bude postaviť mestečko Kakuma. Ako „stavebný materiál“ môžete použiť Jenga stavebnicu, drevené kocky, domino, ale aj rolky od toaletného papiera a pod., môžete aj kombinovať. Je to na vás. Dôležité je, že to musí byť materiál, ktorý sa len ukladá na seba (nie Lego). Mestečko však musíte postaviť tak, aby bolo čo najstabilnejšie a aby čo najlepšie odolalo živlu, ktorý naňho následne zaútočí. Preto po dostavaní mesta ešte spoločne zvolte taktiku, ako ho čo najlepšie obrániť pred vodou. Postavíte okolo mestečka hradbu z ďalších kociek? Umiestnite budovy čo najďalej od seba? Alebo naopak čo najbližšie, aby sa podopierali? Poriadne si premyslite možnosti a spravte, čo bude vo vašich silách, pretože akonáhle ukončíte stavbu, musíte od mestečka poodstúpiť a jeho osud bude len a len v rukách prírody.

„Voda“ – vami vybraní kamaráti budú postavené mesto bombardovať balónikmi s vodou (môžu použiť aj striekacie pistole). Ich úlohou bude zničiť čo najviac budov (preto je lepšie postaviť toľko budov, koľko sa bude dať, aby ostali stáť aspoň nejaké). Keďže

však obdobie dažďov trvá v Keni len istý čas, aj oni budú mať určitý časový limit, počas ktorého môžu „páliť“. Na dĺžke času a vzdialenosti, z akej budú útočiť, sa na začiatku hry (spravodlivo ;)) dohodnite. Po skončení útoku vody zhodnoťte, aké škody napáchala. Koľko budov ostalo stáť? Koľko z nich je poškodených? Koľko sa úplne rozsypalo?

Ak máte čas a chuť, zahrajte si aj viac kôl a vymeňte si postupne úlohy (stavitelia a voda).

Na záver spoločne diskutujte.

REFLEXIA:

OTÁZKY PRE STAVITEĽOV:

- » Ako som sa cítil ako stavitel? Dal som do budovania mestečka všetky svoje sily? Snažil som sa postaviť budovy čo najlepšie? Páčilo sa mi stavať Kakumu?
- » Akú taktiku stavania sme zvolili? Staval každý sám, ako sa mu páčilo, alebo sme mali spoločný plán?
- » Ako som vnímal budúce ohrozenie, ktoré malo prísť? Bol som v strese, či postavím mestečko a obranu dosť dobre? Alebo mi na tom až tak nezáležalo?
- » Aký to bol pocit, nechať vlastnoručne vybudované mestečko len tak napospas vode, stáť bokom a len sa prizerať? Mal som chuť niečo spraviť? Čo som cítil? Hnev, bezmocnosť, smútok...? Alebo ľahostajnosť?
- » Aké to bolo, hodnotiť nakoniec straty a škody, ktoré voda spôsobila?

OTÁZKY PRE VODU – ÚTOČNÍKOV:

- » Ako som sa cítil ako voda? Tešil som sa, že budem môcť zničiť, čo kamaráti postavili, alebo sa mi to, naopak, až tak nepáčilo?
- » Aké to bolo, sledovať ostatných, ako sa snažia a stavajú mestečko? Mal som chuť im pomôcť? Vnímal som ich snahu?
- » Ako som prežíval útok na mestečko? Aké pocity som mal, keď som ničil budovy? Vytvorili sme si s kamarátmi nejakú taktiku alebo sme pálili každý za seba?
- » Čo som prežíval, keď som videl reakcie svojich spolužiakov staviteľov?

OTÁZKY, AK SI STIHNETE ZAHRAŤ ASPOŇ DVE KOLÁ:

- » Ktorá rola sa mi páčila viac, byť stavitel alebo voda? Prečo?
- » Pri ktorej činnosti som mal zo seba lepšiu pociť? Keď som pomáhal stavať alebo ničiť mestečko?

ZÁVER:

Dali ste do budovania svojej školy, domu, mesta všetko svoje úsilie a schopnosti. A predsa ich VODA, ako jeden z najsilnejších živlov, poškodila a možno aj úplne zničila. Teraz sa už o niečo lepšie viete vcítiť do toho, čo asi prežívajú ľudia, ktorých takéto nešťastie skutočne postihne. Niektorí možno pocítia hnev alebo i smútok z toho, že niečo, čo sa dlhé roky budovalo, sa v jedinom okamihu celé zrútilo. V takom prípade je hlavne dôležité nestrácať nádej, materiálne veci sa vždy dajú nahradiť, nanovo postaviť a to, čo bolo pred tým zničené, môže opäť nanovo povstať a byť ešte lepšie a krajšie ako to predošlé. Vždy sa dá začať odznova.

VÝZVA 15:

Voda je mocný živý a dokáže spôsobiť veľké škody – nielen na majetku, ale aj na životoch. V Kakume našťastie zatiaľ kvôli rieke nikto o život neprišiel, no z pozemku saleziánskej školy s každým obdobím dažďov ubúda a budovy kolabujú. Keď si rieka zvolí svoju cestu, vezme všetko, čo jej pride pod ruku. Preto musia saleziáni postupne presunúť svoju školu a postaviť ju na pevnejšej pôde.

Aj my im môžeme podať pomocnú ruku. Každý príspevok sa ráta. **Skúste sa počas nasledujúcich týždňov pôstu zrieknuť niečoho, čo síce máte radi, ale nepotrebuje to (sladkosť, chipsy, nová hra, ďalšie tričko...) a peniaze, ktoré by ste na dané veci minuli, zbierajte do pokladničky. Za každú sumu, ktorú hodíte do pokladničky, „pribudujte“ jednu tehličku na vašom tehličkovskom plagáte. Koľkými „tehličkami“ dokážete prispieť do Veľkej noci?**

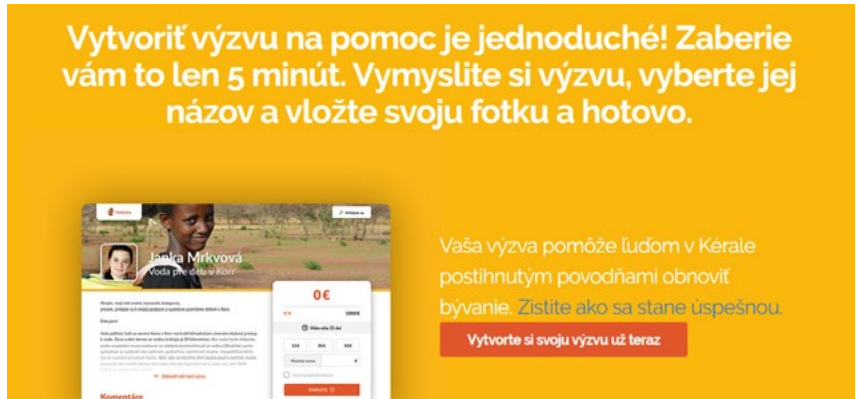

Deti nalepujú tehličky na plagát, zdroj: SAVIO o.z.

VÝZVA 16:

Vytvorte si svoju vlastnú výzvu a oslovte príbuzných a priateľov vo vašom okolí

Pre vás starších, ktorí nedokážete nikdy obsedieť a radi by ste pomohli neobvyklým spôsobom, máme tiež niečo špeci. Vedeli ste, že vaše narodeniny môžu pomôcť premiestniť školu v Kakume na bezpečné miesto, že vaše nápady môžu zachrániť vzdelanie vašich rovesníkov v utečeneckom tábore? Pýtate sa ako?

Obrázok – Vytvor si svoju výzvu, zdroj: SAVIO o.z.

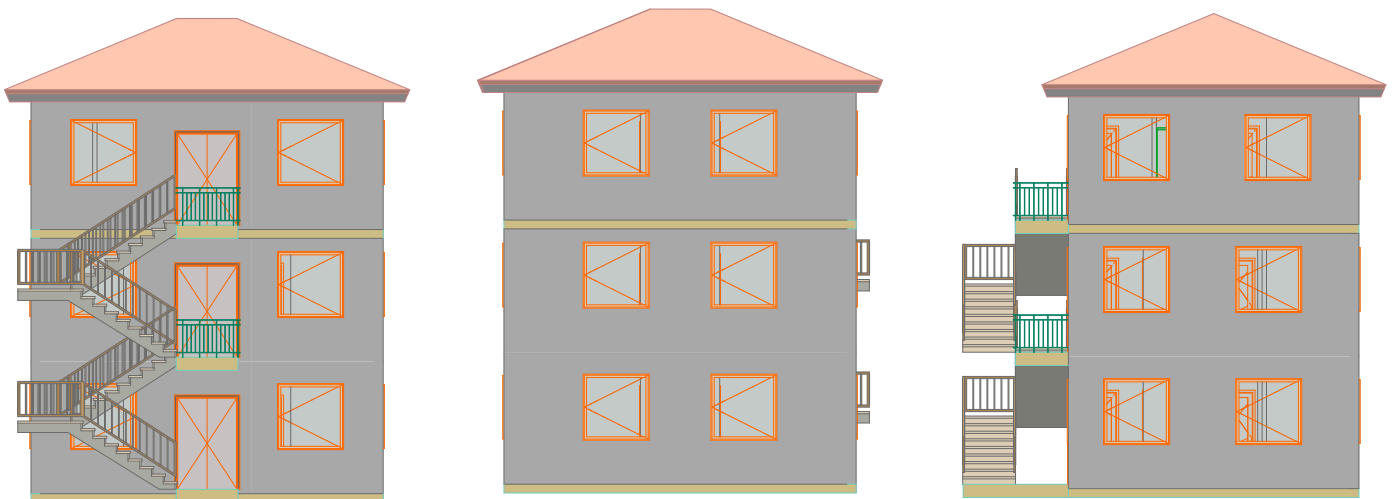
Stačí ak:

1. Vymyslíte spôsob, ako osloviť ľudí vo vašom okolí a pozvať ich k tomu, aby vám prispeli:
2. Napríklad:
  - » zorganizujete narodeninovú oslavu a poprosíte vašich priateľov, aby vám namiesto darčiekov prispeli na novú školu v tábore Kakuma
  - » zorganizujete koncert a namiesto vstupného nech vám priatelia prispedia priamo na novú saleziánsku školu v Kakume
  - » zaumieňte si, že zabehnete každý deň niekoľko kilometrov a že za každých XY vyzbieraných eur budete svoje méty posúvať vyššie.
3. Vytvoríte výzvu na: <https://savio.darujme.sk/p2p/nova/>.
4. Vymyslíte názov vašej výzvy, napr. „Bežím za Kakumu“.
5. Stanovíte sumu, koľko by ste radi na novú školu v Kakume vyzbierali.
6. Budete svoju výzvu zdieľať na sociálnych sieťach, poviete o tom svojim blízkym a priateľom.

Podrobnejšie sa o tom, ako vytvoriť svoju vlastnú výzvu, môžete dočítať TU: <https://www.tehlicka.sk/vyzbieram-faq/>

VÝZVA 17:

Prvé budovy, ktoré by sa mali na území novej školy stavať, budú domy pre miestnych učiteľov. Postavte sami alebo v skupine maketu domčekov podľa návrhu z Kakumy. Použiť môžete ľubovoľný materiál (škatule, paličky, hlinu, plastelinu a pod.). Ak sa do toho budete chcieť pustiť viaceri, spoločne môžete postaviť celú školu. Zariadte domčeky pre učiteľov, prípadne ostatné budovy školy podľa vlastného vkusu.

Plán budov – domčeky pre učiteľov, ktoré sa budú stavať ako prvé v Kakume, zdroj: SAVIO o.z.

Verejnú zbierku Tehlička podporili ...

Organizátor

Reklamný partner

Hlavný mediálny partner

Medialni partneri:

Partneri:

Ďakujeme

Zostavili: Veronika Rendeková, Lenka Kytyrová, Zuzana Vnenčáková, Zuzana Suchová

Textová úprava: Zuzana Svobodová

Tlač: ProfiPrint, s.r.o.

Design by Martin Malina | www.martinmalina.sk

www.tehlicka.sk

Vydalo: SAVIO o. z., Miletičova 7, 821 08 Bratislava,

prvé vydanie, Bratislava 2020

Tehlička